

Cauza C-349/23 [Zetschek]¹**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

6 iunie 2023

Instanța de trimitere:

Verwaltungsgericht Karlsruhe (Germania)

Data deciziei de trimitere:

24 aprilie 2023

Reclamant:

HB

Pârâtă:

Bundesrepublik Deutschland

Obiectul procedurii principale

Directiva 2000/78/CE – Discriminare directă pe motive de vârstă – Limită de vârstă standard fixă – Amânarea pensionării – Noțiunile „obiectiv” și „rezonabil” de la articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78/CE – Coerență

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Interpretarea dreptului Uniunii, articolul 267 TFUE

Întrebările preliminare

1) Imposibilitatea prevăzută la articolul 48 alineatul (2) din Deutsches Richtergesetz (Legea germană privind statutul judecătorilor) pentru judecătoria

¹ Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile la procedură.

federali de a-și amâna pensionarea, în condițiile în care această amânare este permisă funcționarilor federali și, de exemplu, judecătorilor în serviciul landului Baden-Württemberg, reprezintă o discriminare directă pe motive de vârstă în sensul articolului 2 alineatul (2) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7)?

2) Elementele rezultate din contextul general al măsurii respective cuprind, în raport cu articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78/CE, și acele motive care nu sunt menționate în niciun mod în lucrările pregătitoare și în procesul de legiferare al Parlamentului, ci au fost expuse numai în procedura jurisdicțională?

3) Cum trebuie interpretate noțiunile „obiectiv” și „rezonabil” de la articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78/CE și care este elementul lor de legătură? Articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din directivă impune o examinare dublă a rezonabilității?

4) Articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78/CE trebuie interpretat în sensul că, din punctul de vedere al coerenței, se opune unei reglementări naționale care interzice judecătorilor federali amânarea pensionării lor, în condițiile în care această amânare este permisă funcționarilor federali și, de exemplu, judecătorilor în serviciul landului Baden-Württemberg?

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7), în special articolul 1, articolul 2 alineatul (1) și alineatul (2) litera (a) și articolul 6 alineatul (1) primul paragraf

Dispoziții naționale invocate

Grundgesetz (Legea fundamentală, denumită în continuare „GG”), în special articolul 95 alineatele (1) și (2)

Richterwahlgesetz (Legea privind selecția judecătorilor, denumită în continuare „RiWG”), în special articolul 1 alineatul (1)

Deutsches Richtergesetz (Legea germană privind statutul judecătorilor, denumită în continuare „DRiG”), în special articolul 48 alineatele (1)-(3)

Bundesbeamtengesetz (Legea germană privind funcționarii federali, denumită în continuare „BBG”), în special articolul 51 alineatele (1) și (2) și articolul 53 alineatul (1) și alineatul (1a) prima teză

Baden-Württembergisches Landesrichter- und -staatsanwalts-gesetz (Legea landului Baden-Württemberg privind statutul judecătorilor și procurorilor landului, denumită în continuare „LRiStAG”), în special articolul 6 alineatele (1) și (2)

Prezentare pe scurt a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 Reclamantul, care s-a născut la 20 septembrie 1960 și este judecător la Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție), solicită amânarea pensionării sale.
- 2 În calitate de judecător federal, el este supus unei limite de vârstă fixe, care, potrivit articolului 48 alineatul (3) a doua teză din DRiG, este stabilită la 66 de ani și 4 luni pentru persoanele născute în anul 1960. Legea nu conferă reclamantului nicio posibilitate de a amâna pensionarea; dimpotrivă, articolul 48 alineatul (2) din DRiG interzice expres acest lucru.
- 3 Funcționarii federali sunt supuși aceleiași limite de vârstă standard de 67 de ani [a se vedea articolul 51 alineatul (1) din BBG]. Totuși, în condițiile prevăzute la articolul 53, ei pot să amâne cu până la trei ani pensionarea.
- 4 Și judecătorii din landul Baden-Württemberg sunt supuși unei limite de vârstă standard, care, potrivit articolului 6 alineatul (1) din LRiStAG, este, în prezent, de 67 de ani. Ei au totuși posibilitatea, prevăzută la articolul 6 alineatul (2) prima teză din LRiStAG, de a solicita amânarea pensionării pentru limită de vârstă cu până la un an, fără a depăși însă sfârșitul lunii în care judecătorul a împlinit vârsta de 68 de ani.
- 5 Prin scrisoarea din 30 septembrie 2021, reclamantul a solicitat președintei Curții Federale de Justiție să îi comunice data pensionării sale prin decizie supusă căilor de atac. Ca atare, prin scrisoarea din 7 octombrie 2021, aceasta a comunicat că el va atinge limita de vârstă standard la 66 de ani și 4 luni și va fi pensionat la 31 ianuarie 2027. Ministerul Federal de Justiție a respins contestația reclamantului împotriva acestei scrisori.
- 6 Reclamantul urmărește recunoașterea posibilității de a-și exercita funcția de judecător la Curtea Federală de Justiție și după atingerea limitei de vârstă standard prevăzute de lege, solicitând instanței de trimitere să constate că nu se va pensiona începând cu 31 ianuarie 2027. În ceea ce privește dreptul Uniunii, părțile sunt în dezacord în legătură cu aspectul dacă există un dezavantaj pe motive de vârstă și, în caz afirmativ, dacă este justificat.

Prezentare pe scurt a motivelor trimiterii preliminare

- 7 Instanța de trimitere poate constata pe cale judecătorească, conform cererii reclamantului, că acesta nu va fi pensionat începând cu 31 ianuarie 2027, în cazul în care articolul 2 alineatul (2) litera (a) și articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78 ar trebui interpretate în sensul că se opun unei limite de vârstă standard fixe prevăzute de dreptul național, precum cea de la articolul 48 alineatul (1) din DRiG în discuție în procedura principală, sau dacă aceste dispoziții ale directivei ar trebui interpretate în sensul că se opun dispoziției naționale care exclude posibilitatea judecătorilor federali de a amâna pensionarea, precum cea a articolului 48 alineatul (2) din DRiG.
- 8 În jurisprudența Curții pare a fi clarificată problema că limita de vârstă fixă, cum este cea stabilită pentru judecătorii federali la articolul 48 alineatul (1) din DRiG, determină o discriminare pentru motive de vârstă (a se vedea numai Hotărârea din 21 iulie 2011, Fuchs și Köhler, C-159/10 și C-160/10, EU:C:2011:508, Hotărârea din 6 noiembrie 2012, Comisia/Ungaria, C-286/12, EU:C:2012:687, și Hotărârea din 3 iunie 2021, Ministero della Giustizia [Notari], C-914/19, EU:C:2021:430).
- 9 Este însă îndoielnic dacă și în această privință există o discriminare directă pe motive de vârstă, în considerarea faptului că articolul 48 alineatul (2) din DRiG nu conferă reclamantului nicio posibilitate de a amâna pensionarea, deși aceasta există pentru funcționarii federali, de exemplu, pentru judecătorii în serviciul landului Baden-Württemberg.
- 10 În ședință, Bundesrepublik Deutschland (Republica Federală Germania) și-a exprimat în această privință opinia conform căreia, pentru a răspunde la întrebarea dacă există o discriminare directă în înțelesul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2000/78, nu ar trebui să se compare reclamantul, care este judecător federal, cu funcționarii federali și cu judecătorii landului, întrucât, în conformitate cu articolul 95 alineatul (2) din GG și cu articolul 1 alineatul (1) din RiWG, judecătorii federali sunt propuși de ministrul federal competent împreună cu comisia pentru selecția judecătorilor și numiți în funcție de președintele republicii. Propunerea de numire în funcție a comisiei pentru selecția judecătorilor, care este compusă din 16 miniștri competenți ai landului și din 16 membri aleși ai Bundestag (Parlamentul Federal), diferă fundamental de numirea funcționarilor federali și a judecătorilor landului, inclusiv în ceea ce privește durata mai mare a procedurii.
- 11 Ținând seama de modul de redactare deschis a directivei în ceea ce privește domeniul de aplicare – articolul 3 alineatul (1) vorbește în acest sens despre „[toate] persoan[e], atât în sectorul public, cât și în cel privat, inclusiv organism[e] publice” –, instanța de trimitere înclină în schimb să permită în special comparația dintre reclamant, ca judecător federal, și judecătorii landului (Baden-Württemberg). Diferența subliniată de Bundesrepublik Deutschland în ceea ce privește numirea judecătorilor federali, a judecătorilor landului și a

funcționarilor federali ar putea fi luată în considerare abia în contextul motivelor justificative.

- 12 Și răspunsul la această întrebare este pertinent pentru soluționarea litigiului din procedura principală. Dacă tratamentul diferit al reclamantului nu este determinat de o caracteristică dintre cele menționate la articolul 1 din Directiva 2000/78, dispoziția națională a articolului 48 alineatul (2) din DRiG nu ar constitui o discriminare directă în sensul articolului 2 alineatul (1) și alineatul (2) litera (a) din directivă.
- 13 Articolul 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78 dispune că, fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 2 alineatul (2), statele membre pot prevedea că un tratament diferențiat pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificat în mod obiectiv și rezonabil, în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, în special de obiective legitime de politică a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare.
- 14 Potrivit jurisprudenței Curții, statele membre dispun de o putere de apreciere largă în privința obiectivului legitim și al mijloacelor de realizare ale acestui obiectiv. De asemenea, Curtea a reținut în mai multe rânduri că din articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78 nu se poate deduce că o lipsă de precizie a reglementării naționale în ceea ce privește obiectivele care pot fi considerate legitime din perspectiva acestei dispoziții ar avea ca efect excluderea automată a posibilității justificării sale în temeiul acestei dispoziții. Este suficient ca alte elemente, deduse din contextul general al măsurii respective, să permită identificarea obiectivului pe care se întemeiază aceasta din urmă în scopul exercitării unui control judiciar cu privire la legitimitatea sa, precum și cu privire la caracterul corespunzător și necesar al mijloacelor utilizate pentru realizarea acestui obiectiv (a se vedea Hotărârea din 12 ianuarie 2010, Petersen, C-341/08, EU:C:2010:4, punctul 39 și urm., Hotărârea din 5 martie 2009, Age Concern England, C-388/07, EU:C:2009:128, punctul 45, și Hotărârea din 16 octombrie 2007, Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, punctul 57).
- 15 În ceea ce privește justificarea diferenței de tratament, în procedura jurisdicțională, Bundesrepublik Deutschland a învederat că articolul 48 alineatele (1) și (2) din DRiG are drept scop o stratificare mai favorabilă a structurii de vârstă a judecătorilor activi, întrucât pentru debutanții în profesie posturile se eliberează numai la pensionarea judecătorilor mai în vârstă. În plus, reglementarea are avantaje și în privința planificării personalului, deoarece schimbul de personal este continuu și previzibil. Astfel, în schema instanțelor există judecători din toate grupele de vârstă, fiind posibilă recrutarea la timp a judecătorilor adecvați. În acest mod, judecătorii mai în vârstă pot să își transmită experiența colegilor mai tineri, asigurându-se astfel, în interesul general, calitatea constant ridicată a activității judecătorești. Totodată, se ține seama de consensul social, respectiv că de la un anumit moment angajații mai în vârstă trebuie (și ar fi recomandabil) să se retragă din activitate, pentru a elibera locuri de muncă pentru colegii mai tineri

și următorii debutanți în profesie. La aceasta se adaugă faptul că, potrivit experienței, capacitatea de muncă fizică și intelectuală se diminuează odată cu avansarea în vârstă, existând astfel tot mai mult temerea că sarcinile concrete nu mai pot fi îndeplinite adecvat, ceea ce se repercutează defavorabil asupra angajatorului și al societății, precum și asupra fiecărui angajat în parte, care necesită tot mai multă energie pentru realizarea corespunzătoare a sarcinilor. La determinarea obiectivelor legitime, este recomandabil să se țină seama, într-o anumită măsură, și de rațiunile legate de consolidarea bugetară.

- 16 În plus, în cadrul ședinței, Bundesrepublik Deutschland a accentuat în special planificarea și previzibilitatea schimbului de personal în contextul particularităților selecției judecătorilor federali.
- 17 Aceste rațiuni enumerate, privind justificarea diferenței de tratament pe motiv de vârstă, se regăsesc ca atare în expunerea de motive a legii. Numai creșterea limitei de vârstă standard de la articolul 48 alineatul (1) din DRiG la 67 de ani în prezent este motivată neîntrerupt de schimbările demografice. Un argument referitor la obiectivul legitim urmărit de legiuitorul federal prin excluderea, prevăzută la articolul 48 alineatul (2) din DRiG, a posibilității de a amâna pensionarea nu rezultă însă nici din expunerea de motive, nici din protocoalele de lucru ale Parlamentului. Este, prin urmare, îndoielnic dacă mai poate fi vorba despre acele „alte argumente” rezultate din contextul general al măsurii respective.
- 18 Și răspunsul la această întrebare este pertinent pentru soluționarea litigiului din procedura principală. În cazul în care Bundesrepublik Deutschland ar fi oprită să recurgă la argumentele prezentate numai în memoriile scrise, în ceea ce privește articolul 48 alineatul (2) din DRiG nu ar exista niciun argument care ar putea fi avut în vedere pentru justificarea unei discriminări directe pe motive de vârstă în înțelesul articolului 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78.
- 19 Referitor la caracteristicile „obiectiv” și „rezonabil”, nu este clar ce trebuie să se înțeleagă prin aceste noțiuni. Contextul acestei probleme este constituit de împrejurarea că în doctrina juridică germană au fost exprimate opinii diferite referitor la ce anume se referă aceste caracteristici – la tratamentul diferențiat pe motive de vârstă sau la obiectivul legitim – și la modul de interpretare a acestor noțiuni.
- 20 În plus, instanța de trimitere solicită să se lămurească problema dacă articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78/CE impune o examinare dublă a rezonabilității și, în caz afirmativ, care este elementul de legătură al acestei examinări a rezonabilității în considerarea căruia această caracteristică apare de două ori în textul dispoziției menționate a directivei.
- 21 Și răspunsul la această întrebare este pertinent pentru soluționarea litigiului din procedura principală. Astfel, numai înțelesul exact al acestei noțiuni permite instanței să examineze dacă în special imposibilitatea prevăzută la articolul 48

alineatul (2) din DRiG de a amâna pensionarea poate absolvi un control jurisdicțional raportat la dreptul Uniunii.

- 22 În fine, instanța ridică problema dacă imposibilitatea de amânare a pensionării, prevăzută la articolul 48 alineatul (2) din DRiG, ar putea fi necoerentă în lumina articolului 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78 în raport cu articolul 55 din BBG, care permite funcționarilor federali amânarea pensionării în condițiile prevăzute la acest articol, și în raport cu, de exemplu, articolul 6 alineatul (2) a doua teză din LRiStAG, care conferă acest drept judecătorilor în serviciul landului Baden-Württemberg.
- 23 Având în vedere structura federală a Republicii Federale Germania și competența de legiferare diferită care rezultă din această structură cu privire la reglementarea pensionării funcționarilor și a judecătorilor, instanța ridică întrebarea dacă este într-adevăr posibilă luarea în considerare a coerenței dintre reglementările aplicabile la nivel federal și reglementările diferite aplicabile la nivelul landurilor. Curtea a subliniat deja faptul că repartizarea competențelor federale dintr-un stat membru nu poate fi repusă în discuție, aceasta beneficiind de protecția conferită prin articolul 4 alineatul (2) TUE (a se vedea Hotărârea din 12 iunie 2014, Digibet și Albers, C-156/13, EU:C:2014:1756, punctul 34). În sens contrar, un stat membru nu ar trebui să poată invoca dispoziții, practici sau situații din ordinea sa juridică internă pentru a justifica nerespectarea unor obligații care îi incumbă potrivit dreptului Uniunii (a se vedea Hotărârea din 8 septembrie 2010, Carmen Media Group, C-46/08, EU:C:2010:505, punctul 69).
- 24 În plus, instanța ridică problema dacă, în lumina articolului 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78, dispoziția articolului 48 alineatul (2) din DRiG reprezintă o reglementare necoerentă în raport cu articolul 53 din BBG, deoarece, pe de o parte, legiuitorul federal permite funcționarilor federali amânarea vârstei de pensionare pentru asigurarea unui mod de lucru flexibil, sănătos și care ține seama de viața de familie și, pe de altă parte, același legiuitor nu recunoaște această posibilitate judecătorilor federali, cu toate că și în cazul lor pot fi concepute în aceeași măsură carențe în asigurările de sănătate din cauza perioadelor în care lucrează cu fracțiune de normă sau în care se află în concediu din motive familiale. Cu alte cuvinte, aceeași motivare se folosește, pe de o parte, pentru a facilita condițiile pentru amânarea pensionării – cum este cazul funcționarilor federali [a se vedea articolul 53 alineatul (1a) din BBG] – și, pe de altă parte, pentru excluderea categorică a amânării pensionării în cazul judecătorilor federali.
- 25 Și răspunsul la această întrebare este pertinent pentru soluționarea litigiului din procedura principală. În cazul în care, în urma interpretării articolului 6 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2000/78, se dovedește că aceasta se opune dispoziției articolului 48 alineatul (2) din DRiG pe motiv de necoerență, reclamantul ar putea obține constatarea pe cale judecătorească a faptului că nu este obligat să se pensioneze la 31 ianuarie 2027.